

HENRICHI LORITI

GLAREANI, PATRICII CLARONEN

SIS APVD HELVETIOS, IN OMNEIS, QVAE QVI-

dem extant, T. LIVII Patauini clarissimi historici decadas, annotatio-

nes, cum eiusdem CHRONOLOGIA in totam Romanam historiam,

nunc primū non sine scenore recognita. Cui BADIO elenchus ad al-

phabeti ordinem deductus, non absq; lectoris fructu accessit. Postre-

mo VALLAE iudicium de quibusdam apud Liuium lo-

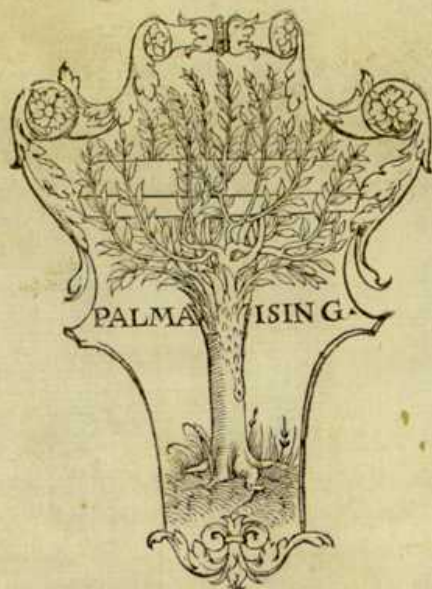
cis, ex quo eruditus lector, qua cura, qua dili-

gentia autores sint legendi, fa-

cile discere poterit.

D. ERASMVVS Roterodamus cum Friburgi Brisgoie degeret, ac haec Chronologia cum Li-
uio, in quem tum praefabatur, recens ederetur, in haec uerba disseruit.

Adiuncta autem est huic editioni Chronologia HENRICHI GLAREANI, ho-
minis exquisitè multifariamq; docti, cuius indefatigabilis industria, nō solum hoc inclytū
gymnasium Friburgense, uerum etiā totam hanc regionem, liberalibus disciplinis expolit,
exornat, locupletat. Ea Chronologia cōmonstrat temporū ordinem, bellorum species, ac
personarum nomina, in quibus haectenus fuit mira confusio, scribarū ac sciorū uitio in-
ducta. Atqui haec erat unica historiae lux. Quod si haec absit cynosura, caeca pror-
sus est in historiarū pelago nauigatio: & nisi hoc adsit filum, inextri-
cabilis error inuoluit lectorem etiam eruditum, in his re-
rum gestarum labyrinthis,

Cum gratia & priuilegio Caesareae Maiest.

B A S I L E A E

A P V D M I C H . I S I N G R I N I V M

M . D . X L .

AVGVSTISSIMO INVICTISSIMO

QVE IMPERATORI CAESARI CAROLO V.

Henrichus Glareanus S. D. P.

AVD SVM nescius, Inuictissime Imperator CARO-
LE, quàm multorū hominū, etiam eximiè doctorū,
graue iudiciū sim subiturus, quod autorem tam præ-
clarum, & in hominū manu tam frequentem, emen-
dandū mihi desumpserim: quibusdam frustraneū
laborem esse existimantibus, quod multi & celebres
hercle uiri idem negocij tractarint: quibusdam etiā temerariū cense-
bus, quod nihil uideatur in eo autore reprehensione dignū. Sed utrisq;
(quando id res postulat) respondendū duximus. Primū, scio nos infi-
cias ire non posse, quin multi & præstantes uiri, multa & præclara in eo
autore emendarint, studiosisq; utile operæ præciū fecerint. Sed idem illi
tamen diffiteri non possunt, quin multa indiscussa, dubia, ac mutila reli-
querint, posteris diligentius pensitanda: quod nobis quoque confiten-
dum. Nam ut nominatim de Antonio Sabellico dicam, homine citra
controuersiam docto, siquidem illi, præter annotata pauca quedam,
reliqua fuerūt perspecta, næ ille felix omnino mihi censebitur, quando
eius codex immensis tot mendis scatebat. IANI Parrhasij annotatio-
nes, de quibus in præfatione cōmentariorū in Claudianū mentionem
facit, ad manus nostras nō peruenerunt, quare de ijs iudicium ferre ne-
quimus. LAURENTII Vallæ in quosdam libros uidimus, quæ sunt,
ut omnia eius autoris, argutæ, doctæ, ac eo dignæ. Nostra certe atate
in hoc autore emendando celebres officinæ librariæ, laudabili per Io-
uem æmulatione, inter se certasse uidentur, Aldina, Badiana, ac Frobe-
niana: sed uicit, meo quidem iudicio, longe Frobeniana editio, opera ac
diligentia D. BEATI Rhenani & Sigismundi GELENII, doctorū uiro-
rum fulta. Verū ij tamen pauca de ijs attigerūt, quæ nos antea annota-
ueramus, nec adhuc edideramus, alioqui nostra delere & suppressere
nō dubitassetus. Exemplaria illi secuti sunt uetusta, quæ nos quoq; ui-
dimus. Sed quæ ad historiæ emendationē, & plerunq; ad temporū ra-
tionem, Romanorumq; magistratuum nomenclaturā pertinebant, ea
(nisi fallor) nos diligentius inspeximus, ut lector ipse iudicabit, simul-
atq; nostra cum alijs conferet. quare neutiq; hunc nostrum post tot exi-
mios uiros laborem frustraneū existimamus. Verumenimvero, quan-
do quidem multi obstrepunt, temerariū esse quicquā in tali autore uel-
licare: obuiandum sanè & horum opinioni putauimus, ne audaciæ cul-
pam, aut crimen potius agnoscere uideremur. Primū, cum in confesso
sit, ab historico abesse prorsus debere omne odium, solamq; illi rerum
gestarum ueritatem ob oculos ponendam: quàm uerè id obseruarit Li-
uius, uel hinc æstimari poterit. Nam ut de Germanis, Hispanisq;, exi-
mij duabus nationibus taceam, Gallos hercule, gentem omni ætate il-

lustrem & bellicosam, maxime autem eo tempore, quo Liuiana decurrit historia, nunquam desinit odiose tractare, eleuare, nōnunquā etiam pugnantiā de ea dicere, homo in Cisalpina Gallia natus, quod nos in his annotationibus, sed obiter, aliquot locis indicauimus. Deinde si quis ueterem Romani Imperij originem apud Dionysij legat, ac cum Liuiana breuitate comparauerit, uidebit opinor nos haud immeritō prætulisse Dionysij curam ac diligentiam, Liuij festinationi: adeo circumspectē omnia Dionysius, adeo negligenter Liuius ea tractasse uidetur. Quod ex Dionysio nos de classibus, Laurentius Valla de Prisci Tarquinij nepotibus reprehendit. Nam de plebis in sacrum montem secessione, de Cn. Martio Coriolano, de Decemuiris, nimium acrisam apud Liuium esse historiam, manifestius est, quā ut apud peritos probari oporteat. Iam si quis Herodoto praeferat Liuiū, quod ille sapius fabulas narrare uideatur, inspiciat quæso uel primo libro ab Vrbe condita (ut alios interim omitam) Herculis & Euandri colloquium: dein & Caci fabulam: ut nihil dicam de Proculi renuntiatione, de Dianæ boue à Sabino immolata, de Bruti baculo, de papaueribus à Tarquinio decussis: an non sunt hæc ijs, quæ Herodotus narrat, perquam similia? Quanquam hæc nō eò pertinent, ut Liuij gloriam his obiectis, quæ forsitan excusationē suscipiunt, eleuari cupiam, quod alijs quoque in libris nostris testati sumus: sed ut lectori ostenderem, non minus magnos autores cum iudicio legendos esse, atq; dubios, ac non ita magnos. Liuius senex historiam scripsisse dicitur, diuersos ac magnos secutus autores, ut in præfatione ipse fatetur. Non igitur mirum, si & sæpe memoria labatur, & nonnunquam diuersa, ac propè contraria scribat. Nec me fugit uulgatam esse opinionem, animis hominum penitus insitam, & multis ita persuasam, ut si contrarium dixeris, insanus prorsus uidearis: nempe Romanos historicos longè præferendos in historiae ueritate esse Græcis. At per me licebit ita perpetuò opinentur qui uolent: mihi sanè neq; Quintilianus in primis grauis autor, neque quisquam alius, quantumuis subtilis orator, hoc persuadebit, ut Liuium Herodoto æquem, tantum abest ut eundem Liuium postponam. Sed non est opus hic eam rem longius prosequi, in qua plureis habiturus sum reclamatores. Ad rem nostram redeo. Ego pro communi omnium studiosorum utilitate hunc suscipi laborem, non pro gloria aucupandæ gratiæ, qua uia, nostra quidem ætate plurimi grassantur: non carpendi studio, qua siti longè plures nunc crescunt: non denique temerè ac sine iudicio, quod ipsum quoq; pluribus hodie quā dicere uel audeam uel uelim, in usu est. Si lectoris gratiam inde nanciscar, satis præmij laborum meorum tulerō. magis tamen eiusdem fructum ac utilitatem spectauim, ut quo pacto, quo iudicio magni autoris, exemplo Laurentij Vallensis, optimi & doctissimi uiri, legendi sint animaduertat. Non desinit autor magnus esse,

etiā si

CLEMENTISSIMO CAESARI FERDI

NANDO, BOHEMIAE HUNGARIAE QVE

Regi &c. Henrichus Glareanus S. D.

EMINI dubium est, inuictissime Rex, id esse in historia temporū rationē, quod solis iubar in sublimi hoc aëre. Tolle solem ex hoc mundo, quid aliud nisi confusum relinquetur chaos? Tolle aetatum ac seculorum ordinem ex historia, dii boni quā nihil lucis rebus gestis adfuerit. Qua causa ego motus, cum Liiij historia, ut eminentissima & utilissima, ab omnibus passim enarranda suscipiatur, in ea autem temporum ratio mirē claudicet, existimaui operæ precium me facturū, si studiosos hac etiam parte, ut alijs nostris operibus, pro uirili iuuarem, id quod antea in Dionysij Halicarnassei præclarissimi ac diligentissimi historiographi libris fecimus. Itaq; Chronologiam quandam (eam temporū rationem dicere possis) institui, quā ante aliquot annos Hieronymus Frobenius ac Nicolaus Episcopus, summi amici mei, ac bonarū literarū instauratores, ad Liiij, quod tum excudebant, exemplar, adijci curarūt. Pro quo sanè labore à multis doctis uiris bene audiui, qui literis ad memissis, ingentis nobis gratias egere, ac ingenuè, quo sunt candore, falsi sunt historiae Romanae maximū accessisse decus ac lumen per huiusce modi cōmentationem, succincentes identidem illud Maronis,

Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flauo

Argentum, Pariusue lapis circundatur auro.

Nectamē ego ob id cristas erigere cœpi, quod laudati pauones facere solent, sed magis annisus sum, ac fidelem dedi operam, ut ea denuò seorsum excuderetur, uidelicet ut, qui antea Liiij codices habent, quando non omnibus eundem autorem bis parare cōmodum est, possent etiam hoc nostro frui labore. Huic autem conatui dexter affuit Mercurius Michaëlis Isingrinij industria, uiri in primis cum eruditi, tum, quod eruditionem potissimū cōmendat, hominis laboriosissimi in restituendis bonis autoribus, id quod hisce aliquot annis lector ex libris in eius officina excusis facile colliget. De quo rectissime, secus atque de pluribus nostræ aetatis typographis, Flacci nostri illud dixeris,

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem Cogitat.

Verum ad Chronologiam redeo. Eam ego exorsus à Troia capta, altius repetitis annis, propter eximij uiri, de qua iam dixi, Dionysij Halicarnassei præclarissimam historiam, adieci post Liiij tempora singulis cum consulibus annos ad Iustinianum usq; Caesarem, id quod Cassiodorus quoque fecit, quanquam codex eius mirē corruptus hodie habetur, quem tamen Gregorius Haloander, uir magna, meo iudicio, industria, multis in locis emendauit. Idem ego in prioribus annis, qui Liiijana continentur historia, nec cum hoc nec cum illo ubique consentiens, quemadmodum nec inter ipsos ubique conuenit. Porro quot locis dissentiam, & quibus autoribus fultus, lector eruditus legendo facile uidebit. Spero autem fore ut optimus quisque confessurus sit, me nec temerè nec sine fructu lectorum hanc post illos suscepisse prouinciam. Simpliciter autem autorum loca ostendi lectori, relinquens illum suo iudicio, nec omnia, quæ poteram, odiose inculcans, nec ubiq; illic tædium euitans, hic ostentationem. Sed hæc obiter de causa quæ nos ad hoc negocium scribendum compulerit, dicimus. Nam de utilitate huius hoc unum admonero, summè enitendum ac elaborandum, maximè uero autorū classicorū enarratoribus, ut temporis ratio in historia constet. Si enim historia testis est temporū, ut uerè dixit Cicero, quid absurdius fieri potest, quā ita narrare historiam, ut quid prius, quid posterius gestū sit ignores? perinde atq; uulgus narret fabulas. In hac igitur Chro-